

लंडन - भाग ४

नॉर्मन ड्यूक विल्यम 1066 ते 1077 अशी अकरा वर्ष लंडनला वेढा घालून होता. लंडन शहरापेक्षा तिथून मिळणा-या व्यापारातून येणारी कर संपत्ती हे त्याचे खरे लक्ष्य होते. त्यामुळे लंडनचा व्यापार तसाच चालू राहिला. लंडनचे वैभव वाढत गेले. ड्यूकने लंडनच्या नागरिकांचा स्वयंशासनाचा अधिकार हिरावून घेतला नाही. त्याने इंग्लंडच्या राजाचा पराभव करून राज्यसत्ता मिळवली. पण त्याने आणि पुढे त्याच्या मुलाने ..जनतेवरचा कर वाढवला.हा कर वाढवायचे कारण ?.. साधारण त्या काळापासून ख्रिश्चन युरोपीय राजांनी पूर्वेकडील मुस्लिम साम्राज्याविरुद्ध काढलेल्या युद्धमोहीमा किंवा क्रुसेड्स. त्यांचा फार उपयोग झाला नाही.पण जनतेवरील वाढीव करांमधून या क्रुसेड्सचा खर्च केला जात असे.त्यामुळे इंग्लिश लोकांनी आपल्याला राजा म्हणून मान्यता दिली असली तरी आपण त्यांना आवडत नाही हे ड्यूक विल्यम जाणून होता.त्यातून बंडाळी माजून त्याची सत्ता जाऊ नये व लोकांच्यात जरब बसावी या हेतूने टॉवर ऑफ लंडनची निर्मिती झाली. वेस्टमिंस्टर पॅलेस आणि वेस्टमिंस्टर ऍबी ही किंग एडवर्डकडून आधीच बांधली गेली होती.

पण बाकीचं लंडन कसं होतं या नॉर्मन काळात.? वायकिंग्स, नॉर्मन आणि इतर लढाया,आक्रमणं यातून अजूनही जुनं रोमन शहर थोडंफार शिल्लक होतं. शहराभोवतीची भिंत होती.लंडन अजूनही लाकडी घरांचेच होते. लाकडी घरं बहुतेक गरीब मध्यमवर्गीयांची असत तर श्रीमंत आणि व्यापारी हे दगडी घरात राहत. अकराव्या शतकात टेम्स नदीला पूर आला त्यात अनेक घर उध्वस्त झाली. त्यामुळे पुढचं शहर हे नॉर्मन धर्तीवर बांधलं गेलं. नॉर्मन लोकं हे रोमन लोकांप्रमाणे वास्तुकला, नगर रचना या विषयांत तरबेज नव्हते.त्यांनी शहरातले रस्ते अरुंद , वळणा वळणाचे बांधून त्याच्या बाजूनेच एकमेकांना खेटून घरं बांधली. त्यातून नॉर्मन लोकं होते धार्मिक .त्यांनी जोडीला शेकडो चर्चस बांधून टाकली.त्यामुळे सिटी मधे मोकळ्या जागा कमी उरल्या.आजही सिटी ऑफ लंडनमधे ही जुनी बांधणी आढळून येते.

लंडनचे दोन ठळक भाग झाले. टेम्सच्या पूर्वेकडे सिटी, म्हणजे सिटी ऑफ लंडन तर पश्चिमेला वेस्टमिंस्टर. सिटीमधे वेगवेगळ्या क्षेत्रातले ट्रेड गिल्ड्स म्हणजे व्यापारी संघ निर्माण झाले.त्यातून नवनवीन वस्तू तयार होऊ लागल्या.वस्तूंची निर्मिती आणि गुणवत्ता यांच्या उत्तम दर्जाची खात्री देणारा 'इंग्लिश हॉलमार्क' आला.हे सर्व सांभाळणारी गिल्ड्स पुढच्या ब्रिटिश प्रगतीला कारणीभूत ठरली. गमतीची गोष्ट म्हणजे व्यवसायांवरून रस्ते आणि भागांना ब्रेड स्ट्रीट, पेटिकोट लेन ,पोल्ट्री, गार्लिक हिल, मिल्क स्ट्रीट ,पुडिंग लेन अशी मजेदार नावं आली.जी आजही वापरली जातात.

लंडन - भाग ४

नदीच्या पश्चिमेकडील भागाला पूर्वी थॉर्नी आयलंड म्हटलं जात असे. तिथे असणारा वेस्टमिंस्टर पॅलेस हे रॉयल रेसिडेन्सच ठिकाण होतं. सिटी मधून लंडनची आर्थिक बाजू सांभाळली जाई. तर राजकारण आणि राजसत्ता हे वेस्टमिंस्टरमधून चालत असे. लंडन चा व्यापार जसजसा वाढत गेला तशी सिटी मधली गिल्ड्स आधिक संघटित होत गेली. या गिल्ड्समुळे आर्थिक उलाढाली आणि संघटितपणाच्या जोरावर राजसत्तेच्या तोडीस तोड सत्तास्थान सिटीत निर्माण झालं. त्याची दखल राजसत्तेला घ्यावीच लागली. आणि 1215 साली किंग जॉनने आपले काही अधिकार हे या गिल्ड्समेनना दिले आणि त्यांचा लॉर्ड मेयर म्हणजे स्वतंत्र नगराध्यक्ष त्यांना सिटी साठी नेमता येऊ लागला त्याच दरम्यान वेस्टमिंस्टर पॅलेसचा वापर पार्लमेंट म्हणून करण्यात येऊ लागला..साल होतं 1295. राजाच्या खालोखाल आता लॉर्ड मेयरची सत्ता लंडन मधे आली. गमतीची गोष्ट म्हणजे सिटी मधे यायला राजाला मेयरची परवानगी घ्यावी लागत असे. आजही ही जुनी पद्धत म्हणून त्याचा एक सोहळा सिटी ऑफ लंडनमधे केला जातो . सिटी मधील गिल्ड हाऊसेस राजाला लढायांना पैसे पुरवत असत. तर राजा व्यापारी संघटनांना संरक्षण देत असे. पुढच्या साधारण दीडशे वर्षात राजसत्ता, अर्थसंस्था यांच्या समन्वयाने लंडन एक महत्त्वाचं सत्ताकेंद्र म्हणून उदयाला येऊ लागलं. दरम्यानच्या काळात सातव्या हेन्रीने राजा रिचर्डला हरवून लंडन ताब्यात घेतले आणि इंग्लंडची सत्ता आता ट्युडर राजघराण्याकडे आली..लवकरच इंग्लंडमधे सुवर्णयुग अवतरणार होतं... त्याबद्दल पुढल्या भागात.

